

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИКІВ І ФАХІВЦІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ШКОЛІ

Лапко В.В

Науковий керівник: к.пед.н., доц. Козинець І.І.

У сучасній «Енциклопедії освіти» зазначено, що «Підготовка до трудової діяльності – це планомірні, організовані заходи, спрямовані на засвоєння професійних знань, оволодіння вміннями і навичками, формування професійно важливих якостей особистості, що відповідають вимогам професії. Здійснюється в системі неперервної професійної освіти, починаючи з трудового виховання і профільного навчання у вищих навчальних закладах, інститутах післядипломної освіти та на курсах перепідготовки кадрів» [1]. Отже, підготовка до трудової діяльності передбачає передусім розвиток і формування особистості, яка здобуває певну професію, ґрунтуючись на соціально-психологічних основах, що спрямовують процес фахової підготовки на успішне становлення майбутнього професіонала. Професіонал, на нашу думку, це психологічно зріла, всебічно та гармонійно розвинена особистість, яка, опираючись на здобуті під час навчання знання, прагне максимально реалізувати свої фахові уміння, практичні навички та творчі здібності для досягнення успіху в професійній сфері.

Будь-яка професійна діяльність може надати як позитивний, і негативний психологічний вплив на суб'єкта праці. Наслідками позитивного психологічного впливу праці на людину, зокрема, є підвищення мотивів обов'язку, відповідальності, солідарності, людинолюбства, особистої гідності, самоствердження, емоційне піднесення, настроїв на дії та подолання труднощів, захопленість, віра у свої сили, підвищення емоційної стійкості та ін. Наслідками негативного психологічного впливу праці на особистість можуть бути: зниження рівня моральної та соціальної мотивації, ослаблення мотивів досягнення мети, заміна активності у подоланні труднощів пошуком виправдання, розчарування, тривога, пригніченість, апатія, втрата самоконтролю, ініціативності, пасивне підпорядкування перебігу подій та ін.

У психофізичній сфері наслідками негативних психологічних впливів можливо поява м'язової «затисненості», крайньої втоми, запаморочень, нудоти та ін.

Професійно-психологічна підготовка допомагає людям протистояти несприятливим впливам трудової діяльності. Результатами професійно-психологічної підготовки є:

- професійно-психологічні знання: практичні знання про психологічні труднощі та екстремальні ситуації у професійній діяльності, характер їх впливу на людину, способи дії в них;

- професійно-психологічні навички та вміння:

а) аналітичні, що включають вміння побачити психологічний аспект у професійних ситуаціях, діях людей, висловлюваннях, документах тощо, правильно зрозуміти їх, оцінити, прийняти психологічно обґрунтоване рішення;

б) тактичні, що включають ведення професійного спостереження, вміння скласти психологічний портрет, попереджати та долати конфлікти, забезпечувати особисту безпеку, вміти надавати психологічний вплив та ін.;

в) технічні, що включають вміння планувати та вибудовувати свою вербальну та невербальну поведінку [2].

Найбільш ефективним методом психологічної підготовки до професійної діяльності є психологічне моделювання її завдань, умов та труднощів.

На практиці використовуються два шляхи моделювання. Перший шлях - наближення зовнішніх умов занять до реальних умов професійних дій, що дозволяє учням відчувати себе учасниками реальних подій. Другий шлях — наближення внутрішніх умов: психічних станів, переживань, розумової та емоційної напруги, страху та ін. — до тих, що є характерними для цієї професійної ситуації.

У процесі навчання моделюється обстановка, яка потребує, наприклад, прийняття довгострокових комплексних рішень за умови обов'язкового врахування їх наслідків; стимулює підтримку членів команди чи групи; активізує змагання чи мотиви уважного ставлення до моральних проблем людей.

Емоційні труднощі моделюються шляхом створення обстановки, пов'язаної з ризиком та небезпекою, несподіванками, протидією противника, конкурента, сприйняттям хвилюючих об'єктів та подій та ін. [3].

Інструментом психологічної підготовки до професійної діяльності є різні соціально-психологічні тренінги, такі, як тренінг комунікативної компетенції, індивідуального стилю, самореалізації особистості, ділового спілкування, когнітивні тренінги (мислетренінги), тренінги на відпрацювання навичок презентації та публічної мови, роботи в команді, прийняття рішень, ефективних продажів, ведення переговорів, спілкування у міжкультурному середовищі та ін.

Існуюча система професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО ставить основні акценти на винятково професійну складову навчання, де знання, вміння та навички є критерієм успішності навчання студентів і результативності їхньої професійної підготовки. Тоді як молодий спеціаліст у процесі своєї трудової діяльності окрім проблем власне професійних (рівень його знань, умінь і навичок) стикається з проблемами психологічного та соціального характерів. Таким чином, особливу увагу у професійній підготовці майбутніх спеціалістів різних спеціальностей потрібно приділяти формуванню готовності до майбутньої професійної діяльності, про яку ми згадували вище, зосереджуючись саме на цьому феномені впродовж усього періоду навчання студента [4].

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що визначальним завданням соціально-психологічних основ підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності є підготовка конкурентоздатного спеціаліста, який відповідає

сучасним вимогам ринку праці. Відповідно до цих завдань потрібно розробляти та впроваджувати новітні активні методи навчання, поєднувати різноманітні форми, технології, стратегії підготовки та формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, зосереджувати увагу на застосуванні набутих умінь і навичок упродовж навчання в реальних умовах на практиці. Професійна підготовка до майбутньої діяльності повинна створити умови кожному здобувачу професії для переходу навчання в самонавчання, виховання в самовиховання, а розвитку – у творчий саморозвиток особистості.

Перелік посилань

1. Підготовка до трудової діяльності / Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 676.
2. Журавлев А.Л. Социальная психология. / М.: Пер Сэ, 2002. – 351 с.
3. Столяренко А. / VI. Общая и профессиональная психология. М.: ЮНИТИ, 2003. С. 225 – 231.
4. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посібник / Г.О. Ковальчук. – [2-ге вид., доп.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 298 с.